

caganòfil

BUTLLETÍ DE L'ASSOCIACIÓ "AMICS DEL CAGANER"

Número 6

Barcelona, juny 1995

EDITORIAL

Tradicionalment, i des de la seva aparició, les figures de pessebre fetes amb plàstic no han estat del grat dels pessebristes. Des del punt de vista del col·leccionista de caganers es presenta el dilema de rebutjar-les, o no. Dues vessants formen aquest dilema: d'una part, la seva matèria sol esser argument suficient per no ser apreciades, tal vegada per la por que es va tenir que el plàstic fes desaparèixer les figures del fang pel seu cost i producció, acompanyats aleshores de la manca de figuraires. Però hi ha un altre argument potser més convincent, gairebé sempre els caganers de plàstic són còpies d'altres de fang.

D'altra part, si el col·leccionista arreplega figures de diferents materials: fang, fusta, guix..., per què no el plàstic? No hem d'oblidar que hi ha caganers de plàstic originals i que no tenen la seva rèplica en fang. Caldrà doncs, que cadascú decideixi la seva incorporació o no a la col·lecció, tenint present que dins del món del fang sovint trobem al mercat còpies de caganers plagiats i que no es fa servir el mateix criteri a l'hora de comprar-los. Al cap i a la fi, tots són caganers.

Joan Rossell i Carol

Conjunt de caganers que al mercat es troben exclusivament fabricats en plàstic (Foto Joan Rossell).

IGNASI P. FERRÉ, CAGANER DE L'ANY 1994

Continuant dins l'esperit d'honorar totes aquelles persones il·lustres que, enmig de les seves altes tasques de projecció pública, no negligeixen la funció necessària de qui ens és símbol i model, el caganer, aquest any els caganòfils volem donar testimoni de reconeixement al cineasta Ignasi P. Ferré. Com en les altres ocasions anteriors, amb el guardó de "Caganer de l'any" volem reconèixer uns mereixements de forma i de fons, de cos i d'esperit. No hem d'oblidar mai que la nostra figura emblemàtica "va de cos", però també representa una determinada sensibilitat davant les coses de la vida. Per això, en cadascuna de les edicions del "Caganer de l'any" hem premiat una persona que ha utilitzat i ha divulgat públicament la figura del caganer, però també i sobretot que ha sintonitzat amb l'esperit que representa la nostra figura i la nostra associació.

Sopar del «Caganer de l'any», que tingué lloc al restaurant Diagonal "Can Soteres" de Barcelona el 15 de desembre del 1994. D'esquerra a dreta: Xabier Añoveros, Martí Torrent, Ignasi P. Ferré, Jordi Sarrate i Jordi Arruga (Foto: Xavier Borrell).

Així, en aquesta ocasió agraïm a Ignasi P. Ferré la utilització de la figura del caganer al seu film "Un submarí a les estovalles". A la seva pel·lícula, basada en la novel·la homònima de Joan Barril, del mateix títol, "uns caganers daurats, fets a mà per un artesà fabricant de figures de pessebre són utilitzats per obsequiar diversos personatges polítics contemporanis", com ja fèiem observar a l'editorial del número 5 del nostre butlletí. Això seria la forma, la presència física del caganer al film, ja prou d'agrair. Però, com també dèiem en aquell editorial, el film "descriu els avatars que li succeeixen a Barcelona a un ciutadà marroquí". I és aquesta convivència de cultures, de races, de creences, de sensibilitats, una convivència de contrastos amb voluntat d'entesa, fins i tot amb una certa broma innocent, allò que volem fer destacar del film d'Ignasi P. Ferré, en coincidència amb el nostre caganer.

El caganer es cofa amb la barretina catalana en un ambient de mocadors palestins, el seu paisatge natural és el pessebre, on conviuen les mantellines de les pastores i els turbants dels

Reis, on caminen junts el negre i el ros, on s'enllacen harmoniosament el llegendari cristià i l'àmbit hebreu. Una lliçó de tolerància i de respecte, atès que el caganer, fent la seva feina discretament i modestament, demana per a ell i per als seus símbols el mateix respecte que mostra per als dels altres.

També el film d'Ignasi P. Ferré, en fer-nos veure, d'una manera humorística i bonhomiosa, les trifulgues d'un marroquí entre nosaltres, tot divertint-nos ens ensenya a entendre'ns. El seu film, amb la presència del caganer, ens va fer riure, però el missatge que contrast entre cultures no ha de significar conflicte entre pobles, perdura. Com l'esperit de continuïtat que representa la feina del caganer que, quan ja hem quasi oblidat l'àpat de Nadal i ens enfrontem a les estretors de tot un any, d'una manera clara i franca, joiosa, ens recorda que, ni que sigui una vegada, ha menjat abundantment.

Martí Torrent

AJUDEM AL BARÇA!

La nostra temença que el Camp Nou es transformés en un camp d'adobs va quedar confirmada per la notícia publicada a la pàgina 13 de la Revista de La Vanguardia el 3 de desembre del 1994. Segons la mateixa, una trobada caganers havia estat convocada, amb l'objectiu de regenerar la malparada gespa del terreny de joc blaugrana. Els propis caganers van proclamar la seva identificació amb tot allò que és culer, ja que, segons asseguraren, és on es troba el seu principal focus d'expressió.

El caganòfil

ANAR A CAN FELIP

Durant la primavera de l'any 1990 es van difondre als Països Catalans uns adhesius amb el dibuix d'un caganer i la inscripció "Can Felip", que designa en català tradicional la latrina o el W.C., lloc on precisament anaven destinats els adhesius. Acompanyava un text que recollia la següent explicació del diccionari etimològic Coromines: «Sens dubte hi ha hagut també casos d'aplicació apel·lativa de l'avorrible nom de persona *Felip*. Especialment recordat a totes les terres i països catalans, en els segles XVIII i XIX, com el nom del més gran enemic de la pàtria. És sabut que en el primer terç del nostre segle (certament encara més tard) era molt viu donar a la latrina el nom de *Can Felip*». A continuació, el text afegia: "No cal dir que el nom de *Can Felip* encara té avui una evident significació i una aclaparadora actualitat"...

El caganòfil

EL CAGANER EN ELS JOCS D'ATZAR

Recentment hem conegut un entretingut "Joc de la cultura popular i tradicional catalana", que va ser presentat a la mostra «Expo Cultura '94», de Barcelona, durant la tardor de l'any passat. Es tracta d'una variant del joc de "l'Oca", amb 63 caselles, entre les quals no hi manquen les clàssiques de la fonda, de la mort o de l'arribada.

Però, a més d'aquestes, hi podreu trobar també les caselles representatives de les nostres tradicions autòctones. Així, per exemple, n'hi ha dues dels castellers, una que us farà fer d'anxaneta i avançar molts llocs, mentre que una altra, en qual la torre ha fet llenya, us farà retrocedir llocs i tornar a tirar, per començar novament el castell. En les dues dels gegants, sempre haureu de buscar la vostra parella i passar de gegant a geganta o bé de geganta a gegant... No hi podia faltar el caganer, que ocupa la casella número 10, on, segons estableixen les normes del joc: «Necessitaràs una estona per estar tranquil, espera't una ronda sense tirar».

A nosaltres caganòfils, ens complau el fet que l'emblemàtic caganer, alhora que atén les exigències més ineludibles del seu organisme, sigui contemplat com a personificació d'actituds tan sofertes com prendre's la vida amb calma,

tocar de peus a terra, aguantar els xàfeces o estar a "veure-les venir", unes actituds que resulten gairebé obligades davant la perplexitat que generen determinats esdeveniments de la nostra existència quotidiana.

El caganòfil

Detall del tauler del «Joc de la cultura popular i tradicional catalana», on es veu representada la figura del caganer.

CAGANERS NOUS, NOUS CAGANERS

El matí del diumenge 4 de desembre de 1994, després de prendre un suís en una granja del carrer de Petritxol, diferents membres de la nostra Associació inauguraven la fira de Santa Llúcia. A la plaça de la Catedral tothom era a punt d'estrenar-se. Les parades estaven proveïdes de figures, i nosaltres, a punt de comprar aquells caganers nous que ens mancaven.

Els *germans Vidal* van treure un "Pare Noel" (A), i van realitzar també la "caganera del Pi de Centelles". En *Carles Fabregat* va oferir-nos en "Jordi Cruyff", de curta edició (B). *Joan Ibars* duia un altre Pare Noel, rèplica del que van treure l'any passat en Godia i l'Anna M. Pla. En *Vicenç Abella* portava un vailet caganer mitjà (C). *L'Aurora Mas*, sempre pròdiga, va treure tres novetats de caganers, un pagès clàssic (D) i altres dos aixecant-se del llit (E,F), a més de reeditar-ne molts dels diferents del seu nombrós catàleg. El major gruix de novetats era a la fira de la plaça de la Sagrada Família, cada vegada més important. *Anna M. Pla* va treure dues noves versions del seu dimoni, un de capa alta i un altre d'aletes. Amb els "àngels" va fer també tres versions, rosa, blau i verdós (G). Un jove i un vell "nàutics" (H). Una "noia del mocador", rossa o morena, pintada amb vestit verd, rosat o taronja (I). El "vell de la garrafa" i el "vell de la bota", rèplica del gitano murcià que ha estat acompanyat de fireta. Un "rocker" amb pèl panotxa o bé ros (J). La vella de topos o bé de floretes arrodonia aquesta colorística i cuidada aportació. *La Núria Valls* va oferir-nos els més impactants. En "Jordi Pujol" barretinaire (K). Un "àngel de la cansalada" (L), per les seves abundoses carns. Un capellanet (M), un fantasma (N) i un follet (O). Un "català del Barça", gran com els dels records, un Koeman i un Romario (P) abans d'anar de capacaiguda.

Caldrà estar alerta de tot el que passarà l'any vinent a la Sagrada Família. Les figuraires ja estan preparant les idees a realitzar per a mantenir-se al davant de tot el nou que surti quan es tracta de caganers.

Jordi Sarrate